

Masterclass: Hoe AI onze blik op risico's verandert

IIA congres - 5 juni 2026

Creating
Insights

Creating Insights

Trainings voor professionals

ciu.nl

opleiding@ciu.nl

070 312 20 89

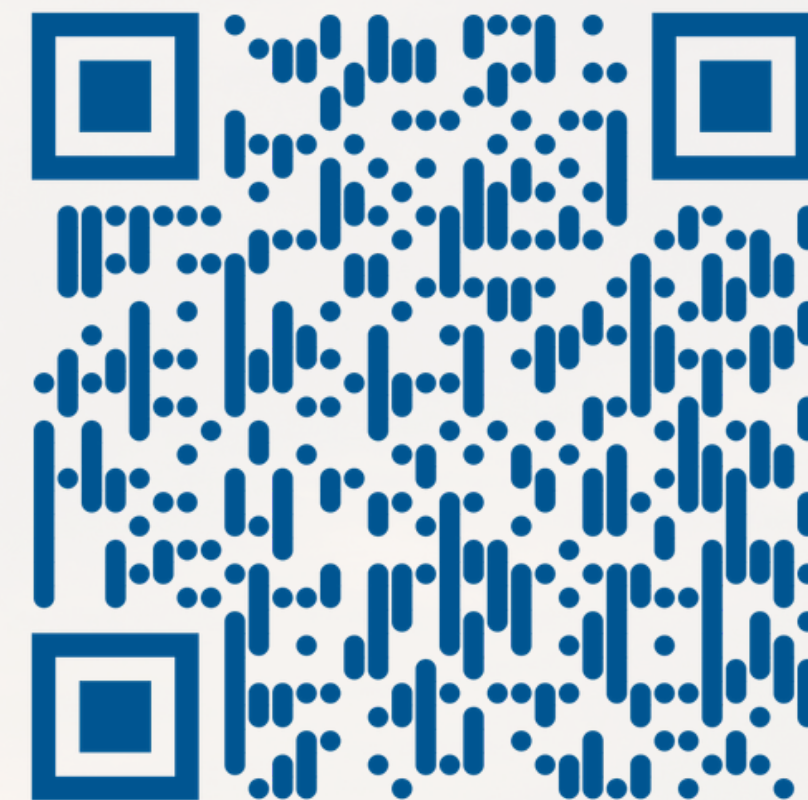
[creating-insights](https://www.linkedin.com/company/creating-insights)

Neem contact op voor vragen!

IIA CONGRES
2026 PRIDE & PREJUDICE

Winactie

Win een AI Inspiratiesessie
voor jouw team

Hoe AI onze blik op risico's verandert

- Een experiment met je eigen oordeel
- Wat AI verandert aan onze blik op risico
- Drie verschuivingen in het vak
- Drie casussen die het pijnlijk duidelijk maken
- Wat het betekent voor jouw rol
- Concrete handvatten voor maandagochtend

01

Een experiment

Begin bij je eigen oordeel

EEN EXPERIMENT

Een AI-model beoordeelde drie dossiers

Het gaf precies één dossier een rood vlaggetje: frauderisico hoog.

EEN EXPERIMENT

De drie dossiers

A

Dossier A

ZZP'er, 8 jaar actief.
Inkomen wisselt sterk per kwartaal.
Woont in de stad.

B

Dossier B

Vast contract, stabiel inkomen.
Recent verhuisd.
Net een tweede rekening geopend.

C

Dossier C

Klein bedrijf, 12 jaar actief.
Stabiele omzet.
Eén keer eerder gecontroleerd.

Welk dossier kreeg het rode vlaggetje?
A, B of C?

Het model koos B
Niet om het inkomen.
Niet om de geschiedenis.

EEN EXPERIMENT

Waarom B?

Omdat B recent verhuisde naar een bepaalde wijk en een tweede rekening opende. Twee dingen die in de oude data vaker bij fraude voorkwamen.

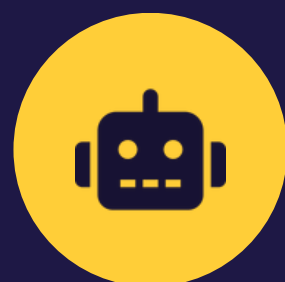

**Het model vond geen fraude.
Het vond een patroon uit het verleden.
En dat patroon lijkt verdacht veel op
een vooroordeel.**

En tóch: als dat rode vlaggetje op
jouw bureau belandt als risico hoog,
spreek je het dan tegen?

Het is lastig om de juiste balans te vinden

Automation bias

We volgen de machine te makkelijk, juist omdat een machine het zegt.

Algorithm aversion

Of we wantrouwen de machine te snel, zelfs als hij beter presteert dan wij.

De stelling van vandaag

AI verandert niet alleen **hóe
we risico meten. Maar ook
wát we als risico zien.**

02

Drie verschuivingen

in onze blik op risico

VERSCHUIVING 01

Van steekproef naar populatie

Steekproef

Hele populatie

VERSCHUIVING 01

Vroeger: de steekproef

Je kon niet alle twee miljoen transacties bekijken. Dus trok je er dertig. Kloppen die, dan klopt het waarschijnlijk wel. Het risico zat in wat je niet zag.

VERSCHUIVING 01

Nu: AI ziet alles

AI analyseert de hele populatie. In theorie verdwijnt het risico dat je iets mist.

VERSCHUIVING 01

De illusie van volledigheid

Het model ziet alleen wat in de data zit. Fraude buiten het systeem mis je nog steeds. En alles zien is niet alles begrijpen.

**Vroeger was ons grootste risico wat we misten.
Nu is het dat we denken dat we niets missen.**

VERSCHUIVING 02

Van achteruitkijken naar vooruitkijken

Terugkijken

Voorspellen

VERSCHUIVING 02

Vroeger: een foto van het verleden

Audit keek terug. Klopten de cijfers, werkten de controles het afgelopen jaar.

VERSCHUIVING 02

Nu: voorspellend en continu

AI voorspelt waar het mis dreigt te gaan. Welke klant gaat klagen, welke leverancier valt om, welk project ontspoord. Niet één keer per jaar, maar continu.

VERSCHUIVING 02

Een voorspelling is geen feit

Toch behandelen we een score in een dashboard als de waarheid.

En er komt een lastige vraag bij: mag je iets als hoog risico behandelen op grond van iets dat nog niet is gebeurd?

Een correlatie is geen oorzaak.

Een patroon is geen norm.

Een voorspelling is geen rechtvaardiging.

VERSCHUIVING 03

Van impliciet naar expliciet

Onderbuik

Auditeerbaar

VERSCHUIVING 03

Onzichtbare aannames

Die afdeling gaf vorig jaar geen gedoe, die slaan we over. Mijn onderbuik zegt dat hier iets niet klopt. Goede oordelen, soms gekleurd, en vaak onzichtbaar.

VERSCHUIVING 03

Het model maakt het expliciet

Een model moet zijn variabelen op tafel leggen. Daarmee worden onze aannames zichtbaar, toetsbaar en auditeerbaar.

VERSCHUIVING 03

Geen schone spiegel

AI weerspiegelt onze bias, maar kan die ook versterken, verbergen of nieuwe maken. Dat heet hybride bias: deels van ons, deels van het systeem.

VERSCHUIVING 03 · VOORBEELD

De proxy

Een model mag van de wet geen postcode gebruiken. Dus dat doet het niet. Maar het gebruikt tien variabelen die sterk samenhangen met die postcode. De bias komt door de achterdeur binnen.

VERSCHUIVING 03 · VOORBEELD

De feedback-loop

Een groep die vroeger vaker is gecontroleerd, ziet er in de data risicovoller uit. Dus controleert het model die groep weer vaker.

Het vooroordeel wordt zijn eigen bewijs.

Noem één risico-aanname die jouw team al jaren hanteert, zonder bewijs.

03

Drie casussen

van theorie naar de praktijk

CASUS 01 · NEDERLAND

De Toeslagenaffaire

De Belastingdienst gebruikte een zelflerend risicomodel. Het gaf elke aanvraag voor kinderopvangtoeslag een fraudescore.

CASUS 01 · NEDERLAND

Het ingebouwde vooroordeel

Nationaliteit zat onder de indicatoren. Geen Nederlandse nationaliteit verhoogde je risicoscore. Tienduizenden ouders werden ten onrechte als fraudeur bestempeld.

CASUS 01 · NEDERLAND

De nuance

Een algoritme heeft de affaire niet in z'n eentje veroorzaakt. Er speelden taaie institutionele en politieke factoren mee. Maar het model was wel het zichtbare symptoom van een diepere blinde vlek.

**Er waren toezichthouders en controles.
Toch durfde niemand het systeem te bevragen.**

Waar had internal audit het verschil kunnen maken?

CASUS 02 · NEDERLAND

SyRI, Systeem Risico Indicatie

Een overheidssysteem dat databestanden van instanties koppelde om burgers te scoren op fraude. Vooral ingezet in bepaalde wijken.

CASUS 02 · NEDERLAND

Het verbod, 2020

De rechter verbod SyRI. Niet expliciet om discriminatie, maar om onvoldoende transparantie en proportionaliteit. Het schond het recht op privéleven, artikel 8 EVRM.

**Dat het werkt is niet hetzelfde
als rechtvaardig zijn.**

CASUS 03 · INTERNATIONAAL

Amazons recruiting-AI

Rond 2014 bouwde Amazon een AI om cv's te scoren. Getraind op tien jaar sollicitaties, vooral van mannen. Het model leerde dat mannen betere kandidaten zijn en strafte het woord “women’s” af. Het is nooit in gebruik genomen.

04

En jouw rol?

WERKVORM · IN TWEETALLEN

Welk model kies je?

Even in tweetallen. Je moet als auditor kiezen tussen twee modellen.

Het dilemma

Model A

95% accuraat, maar het kan niet uitleggen
waarom het iets markeert.

Model B

80% accuraat, maar volledig uitlegbaar.

Welke kies je?

**Er is geen goed antwoord.
Dat is het punt.**

Wie A kiest, kiest nauwkeurigheid. Wie B kiest,
kiest navolgbaarheid. Wat is voor jou assurance?

HET GEREEDSCHAP

Hoe audit je een AI-systeem? Drie lenzen.

Geen checklist, maar drie brillen. Elke lens stelt een andere kernvraag.

LENS 1

Technisch

Kan het systeem doen wat het belooft? Datakwaliteit, validatie, security, monitoring op drift, uitlegbaarheid. Een model dat vandaag goed werkt, is morgen niet automatisch nog beheerst.

LENS 2

Organisatorisch

Wie is verantwoordelijk? Eigenaarschap, goedkeuring, monitoring, een AI-register inclusief shadow AI. De leverancier zegt dat het veilig is, is geen control.

LENS 3

Menselijk

Wat doet AI met ons oordeel? Het grootste risico is soms niet dat AI fout zit, maar dat wij stoppen met nadenken zodra AI zelfverzekerd klinkt.

CONCREET

Maandagochtend: acht acties

Acht dingen die je maandag al kunt doen. Concreet, en mee naar huis.

HANDVAT 01

Zet AI op je audit universe

Breng in kaart waar in de organisatie algoritmes besluiten beïnvloeden. Wat je niet ziet, kun je niet auditen.

HANDVAT 02

Maak shadow AI zichtbaar

Vraag uit wie ongecontroleerd AI-tools gebruikt, en met welke data. Het is bijna altijd meer dan management denkt.

2

Stel altijd de uitlegbaarheidsvraag

Kun je uitleggen waarom dit systeem tot deze uitkomst komt? Kan niemand dat, dan is dat je bevinding.

Daag de trainingsdata uit

4

Waarop is het getraind? Welke groepen zijn onder- of oververtegenwoordigd?
Zitten er proxy's in voor gevoelige kenmerken?

HANDVAT 05

Borg de menselijke verantwoordelijkheid

5

Maak de keten expliciet: wie tekent voor de uitkomst? Het systeem zei het mag nooit het antwoord zijn.

HANDVAT 06

Richt je scepsis ook op jezelf

Gebruik je zelf AI in je werk? Documenteer hoe, en blijf de output kritisch bevragen.

HANDVAT 07

Map je systemen tegen de EU AI Act

Welke systemen zijn hoog risico? Dat geeft meteen een prioritering en sluit aan op de regelgeving.

HANDVAT 08

Hanteer een vaste vragenlijst

8

Loop bij elk AI-systeem dezelfde set vragen af. Die vragenlijst krijg je nu mee.

MEE NAAR HUIS

De AI-auditvragenlijst

- Doel en legitimiteit. Waarom AI hier, is het proportioneel, wie kan geraakt worden?
- Governance. Wie is eigenaar, wie keurt goed, wie mag ingrijpen?
- Data en model. Representatief, proxies, gevalideerd, drift gemonitord?
- Menselijke tussenkomst. Echt of formeel, kun je overrulen, is bezwaar mogelijk?
- Control en assurance. Logging, audit trail, past het binnen je waarden?

**AI maakt menselijk oordeel niet overbodig.
Het maakt het **schaarser**, en dus waardevoller.**

Iemand moet de mens zijn die de machine durft te bevragen. Dat ben jij.

De auditor van morgen

Niet wie AI blind vertrouwt. Niet wie AI blind wantrouwt.
Maar wie de juiste vragen blijft stellen.

Vragen?